

**LA PENETRACIÓ DEL DRET ROMÀ
EN EL SISTEMA JURÍDIC ANGLÈS**

per

ENRIC JARDÍ i CASANY

La idea que el conjunt de normes legals que han anat elaborant-se a Anglaterra, al llarg dels segles, no té cap relació amb el Dret romà és tan generalitzada, que àdhuc ha transcendit dels cercles professionals. La no romanització del Dret anglès és un d'aquells principis que, unànimement, hom té per admesos quan considera la història de la cultura britànica.

Amb aquest breu assaig pretenem de demostrar que es tracta d'una noció exagerada. Al nostre entendre, afirmar que en el sistema jurídic anglès sigui imperceptible la influència romanística és quelcom tan discutible com la creença, ben estesa a Anglaterra, que el Dret romà és encara vigent a la majoria dels països del Continent europeu, de la falsedat de la qual Maitland advertí els seus compatriotes.¹

No volem caure, però, en l'extrem oposat, que representa la doctrina sostinguda per una sèrie d'autors moderns que han volgut aproximar el Dret anglès al romà fonamentant-se en consideracions no del tot jurídiques, com és el cas de Pringsheim,² que invoca diverses raons de tipus racial, social i polític. Diu, per exemple, que ambdós sistemes són afins pel fet de constituir un grup de normes aplicable a un conglomerat de nacions unides per un vincle imperial: el de Cèsar (Dret romà), o el de la Mancomunitat britànica (Dret anglès o *Common Law*), o per la circumstància que ambdós són el producte espiritual d'uns pobles profundament individualistes, impermeables a la influència estrangera i amb un

1. F. W. MAITLAND, *English Law and the Renaissance*.

2. FRITZ PRINGSHEIM, *The inner relationship between English and Roman Law*, a *Cambridge Legal Essays*, V (1935).

gran sentit de l'equitat i un marcat respecte per la magistratura creadora del Dret, tant a Roma com a Anglaterra. Pensem en el gran nombre d'institucions romanes nascudes de l'actuació del *pretor* i en el *judge-made law* que informa la major part del sistema anglès.

De tots els arguments que l'esmentat escriptor exposa per agermanar el Dret anglès amb el romà, aquest de la creació personal de la norma aplicable al cas concret és el més convincent i el que també és recollit en l'excel·lent llibre de Buckland i Mac Nair, *Roman Law & Common Law*,³ una obra clàssica en la comparació de les dues estructures jurídiques i en la qual, a part algunes similituds de fons, com el caràcter asistemàtic d'ambdós conjunts legals i la poca importància que hi és atorgada a la llei escrita: *lege* i *Statute*, respectivament (malgrat la seva relativa abundància en el Dret justinianeu i en Dret anglès modern a causa de la creixent activitat administrativa), hom remarca el caràcter primordial de la funció que, a Roma, acomplia el jurisconsult que comunicava la seva opinió als magistrats o als litigants quan era consultat, actuant d'una manera semblant al jutge que, a Anglaterra, elabora el Dret que ha de regir el plet.

Però aquestes consideracions respecte a les afinitats que puguin existir entre el Dret anglès i el romà són, en el millor dels casos, de tipus general, i, per tant, no serveixen al nostre propòsit d'explicar com un sistema ha influït en la formació de l'altre, seguint un procés, dilatat al llarg de diverses centúries i que encara no s'ha clos.

És imprescindible, doncs, de recórrer a algunes dades històriques abans de centrar la nostra atenció en el Dret anglès actual. Cal establir, amb caràcter previ, que el poble anglès és menys romanitzat que altres de l'Occident europeu. Comparant la història de la civilització britànica amb la de la Península ibèrica en davalla, per exemple, que Roma començà a colonitzar Espanya al segle tercer abans de Crist, a l'època republicana, mentre que Britannicus, el fill de l'emperador Claudi, ocupà militarment l'illa l'any 44 de la nostra era, i hem emprat, amb tota consciència, els conceptes de *colonització* i *ocupació* en referir-nos, respectivament, a la Península i a la Gran Bretanya, perquè l'actuació de Roma en ambdós territoris respon amb bastant d'aproximació al significat de tots dos mots. A Espanya, després de les expedicions del legionaris realitzades en el curs

3. W. W. BUCKLAND i A. D. McNAIR, *Roman Law & Common Law (A Comparison in outline)*, Cambridge University Press, Cambridge, 1952 (2.ª ed.).

de les guerres púniques, segueix l'establiment d'una població composta de soldats llicenciats i funcionaris que en produir-se la caiguda de l'imperi i el domini visigòtic, al segle v, ja s'havia confós amb el primitiu nucli indígena, mentre que a Anglaterra les legions que havien plantat llurs campaments en alguns punts de la plana (que més tard esdevingueren ciutats com Londres o York) o de la muntanya, frontereres a les regions on s'havien refugiat els primers pobladors (coincidint més o menys amb els límits actuals amb Escòcia i el País de Gal·les), abandonaren definitivament l'illa en derrocar-se el poder polític de Roma, de manera que, en envair la Gran Bretanya les tribus dels anglosaxons, procedents del nord del que avui és Alemanya, a la cinquena centúria, no trobaren al territori insular una població homogènia com la que habitava la Península ibèrica en iniciar-se l'ocupació visigòtica: la dels hispano-romans, que seguiren regint-se pel Dret imperial, compilat en el *Breviari d'Alaric*, en virtut del principi de la personalitat de les lleis, que és el que imperà en la política de la monarquia goda respecte als indígenes fins a la promulgació, a mitjan segle vii, del Codi de Recesvint o *Liber Iuditionum*, d'efecte territorial. També mancava a la població de la Gran Bretanya, en produir-se l'ensulsiada de l'imperi d'Occident, un element de cohesió i de romanització tan fort com el que a Espanya representà la influència de l'Església. L'evangelització de l'illa fou posterior a la de la Península. Pràcticament, data de la cinquena centúria, quan sant Patrici i altres monjos procedents d'Irlanda començaren la predicació entre els anglosaxons.

D'ací que en les compilacions de Dret publicades a Anglaterra en aquell període, que s'anomenen *Anglo-saxon Dooms*, la primera de les quals fou promulgada l'any 600, en temps de Ethelbert, rei de Kent (contemporani, per cert, de Justinià), no poden percebre's, distintament del Codi de Recesvint, rastres del Dret romà.

La invasió danesa (1017) no afectà l'evolució posterior del Dret però la marcà decisivament la instauració de la monarquia normanda amb el desembarcament de Guillem el Conqueridor (1066), la qual, seguint una política fortament centralitzadora, establí un sistema de judicatura reial per a resoldre els afers litigiosos recorrent el país en virtut d'un itinerari preestablert (*assizes*) que bàsicament encara subsisteix, i fou l'origen del *Common Law*, el dret de creació judicial, que constituí un eficaç mitjà d'unificació d'un reialme on imperaven diversos costums locals i d'enfortiment del poder sobirà. Aquest objectiu fou assolit en detriment de l'estructura feudal de la societat sense haver de recórrer, com ho feren els

juristes de les cancelleries reials a diversos països del Continent europeu, als postulats autoritaris emanants del Dret justiniàneu que començà a ésser matèria d'estudi a les universitats italianes, al segle XI. El poc arrelament que el feudalisme polític tingué a Anglaterra pot ésser atribuït en bona part als efectes d'aquell *Dret comú* elaborat pel Tribunal Reial, bé que, paradoxalment, es trobin en l'actual sistema jurídic anglès vestigis de feudalisme, com, per exemple, en l'ordenament de la propietat immobiliària que gira entorn de la idea que la *real property* per excel·lència, que és la terra o *land*, només pertany al monarca, del qual deriva la *Tenure*, concepte que comprèn la possessió i els drets de tipus personal que reben diverses denominacions segons la transmissibilitat de què poden ésser objecte i d'acord amb la respectiva durada, i que no són sinó una conseqüència de la noció medieval de la investidura.⁴

La circumstància que la monarquia centralitzadora dels reis normands (segles XI i XII) i dels Plantagenets (segles XII i XIII) pogués prescindir de les lleis romanes com a element unificador i desintegrador del feudalisme no exclou el fet que a Anglaterra s'hagués desvetllat una curiositat envers el Dret romà, puix que aquest fenomen cultural es produí a l'illa de la mateixa manera que al Continent.

Els historiadors de Dret anglès citen, per exemple, la figura de William de Malmesbury, mort el 1142, que féu un extracte de la *Lex Romana Visigothorum* o Breviari d'Alaric; la del professor d'Oxford, Vaccarius, comentador del Dret justiniàneu, o la de Henry de Bratton o Bracton, *Justice* del Tribunal Reial, en temps d'Enric II, autor de l'obra *De Legibus et Consuetudinibus Angliae*, que, si bé és considerada com un dels primitius tractats sobre el *Common Law*, palesa clarament la influència dels glossadors, especialment d'Azo. Aquests noms poden prendre's com a símbols de l'interès purament acadèmic experimentat a Anglaterra pel Dret romà des de l'Edat mitjana i que encara no ha defallit. Com observa C. d'Oliwier Farran,⁵ el Dret de Roma fou el que ensenyaren les universitats angleses, amb caràcter exclusiu, fins ben entrat el segle XVIII.

4. Vegeu, a aquest respecte, la meua nota a la p. 165 del llibre de Ronald RUBINSTEIN, *Iniciación al Derecho inglés*, Bosch, Barcelona, 1956.

5. En el seu article *La enseñanza del Derecho en Inglaterra*, en el núm. 3 de *Cuadernos de Derecho Angloamericano*, Barcelona, diu, per exemple, que el primer professor de Dret anglès que tingué la Universitat d'Oxford fou Sir William Blackstone, i que tal càtedra no fou creada fins el 1758.

Per tal d'evitar falses interpretacions, de l'evolució del sistema jurídic anglès, val la pena d'insistir sobre aquest fet indubtable: a Anglaterra començà a estudiar-se el Dret romà al mateix temps que en altres països d'Europa, i també a les illes, com en els altres indrets del Continent, una tal curiositat científica fou considerada amb suspicàcia pels poders polítics i per la jerarquia eclesiàstica.

El 1234, Enric III prohibí l'ensenyament del Dret justinianeu a les escoles londinenques, de la mateixa manera que el papa Honori III, volent mantenir inalterable l'interès per la legislació canònica, ho havia fet per a la Universitat de París, el 1220, ho havia d'estatuir el nostre Jaume I en la seva cèlebre Constitució de l'any 1251: "No sie admés en alguna Cort lo advocat qui allegava algunas leys que les consuetuts e Usatges complascan e abunden" (Const. de Cat., Lib. II, Tit. 3, Vol. 2).

Però a Anglaterra, si bé existí una curiositat pel Dret romà, no es produí, a diferència d'Itàlia, de França i de Catalunya, aquella infiltració, en la vida jurídica del país, dels postulats que anaven deduït de l'ordenament justinianeu les escoles dels glossadors i postglossadors, fenomen que s'operà amb una relativa repidesa, malgrat les prohibicions esmentades, i que es coneix amb el nom de *Recepció del Dret romà*.

És únicament en aquest aspecte — el de l'absència de recepció — que és possible de concebre el Dret anglès com un sistema no romanitzat i explicar-nos una tal peculiaritat "*no per un atzar històric, sinó per una voluntat conscient*":⁶ la intenció unificadora dels magistrats del Tribunal Reial que elaboraven el *Common Law*, la font de Dret predominant,⁷ i que impedí, indistintament del que havia succeït en altres països, com a Catalunya, que el Dret justinianeu anés incorporant-se a l'ordenament legal, per via cosuetudinària.

Per tant, el Dret anglès actual deu la seva característica originalitat als tribunals de *Common Law*, que si, en un principi, serviren eficaçment la política dels monarques medievals enfront del feudalisme, es transformaren, al principi del segle XVII i gràcies a la influència de Sir Edward Coke, en un instrument de lluita contra les prerrogatives del

6. GUSTAV RADBRUCH, *El espíritu del Derecho inglés*, trad. de Fernando VELA, a la *Revista de Occidente*, Madrid, 1958.

7. Fins a la promulgació de la *Judicature Act* 1873, que unificà diverses jurisdiccions, les fonts del Dret anglès han estat tres: el *Common Law*, elaborat pel Tribunal Reial, el *Statute*, o llei escrita, aprovada pel Parlament, i l'*Equity*, que era la norma jurídica creada pel Tribunal de la Cancelleria.

sobirà (és l'època de Jaume I Stuart quan es decideix el conflicte entre el Parlament i la supremacia reial defensada pel Tribunal de la *Cambra estelada*).

En afirmar, en aquestes consideracions generals sobre l'evolució històrica del sistema anglès, que el desenvolupament del *Common Law* impedí la recepció massiva del Dret romà al país, com havia succeït als altres indrets, no neguem la influència que exerciren en els homes de lleis anglesos algunes de les nocions implícites en l'ordenament jurídic fonamental en la civilització europea, ja sia directament, ja sia a través de l'obra de diversos autors, com els holandesos de la divuitena centúria o els escriptors francesos que comentaven les fonts romanes (Pothier fou un dels juristes estrangers més coneguts a Anglaterra), influència que es traduí en la doctrina jurisprudencial aplicada com a Dret. L'anterior precisió es fa necessària, no solament pel que respecta a l'òrgan elaborador de l'*Equity*, el Tribunal de la Cancelleria, sinó també pel que afecta els tribunals de *Common Law*, especialment a partir del segle XVIII en matèria mercantil, després de l'esforç que realitzà Lord Mansfield per confondre en el cos de Dret comú les normes aplicables, amb caràcter exclusiu, als comerciants que en un temps tingueren una jurisdicció pròpia (*Court of the Staples* i *Courts of Pie Powder*) que recorregué sovint a la *Lex Mercatoria* medieval, d'arrel romana.

Però és preferible d'entrar d'una vegada en l'estudi del Dret anglès modern per analitzar els casos en què els tribunals han aplicat el *Corpus juris civilis* o aquells en què el legislador ha resolt situacions d'una manera anàloga al Dret romà.

Dividirem la nostra exposició en dues parts: el *Case Law*, o dret de creació judicial, i els *Statutes*, o dret escrit.

A) CASE LAW.⁸ — Els magistrats anglesos s'han inspirat en el Dret romà en circumstàncies diverses que poden respondre, fonamentalment, a les tres situacions següents:

1. — *En absència de precedent aplicable*, com ha succeït, per exem-

8. Per a redactar aquesta part ens hem servit de l'article de David T. OLIVER, *Roman Law in Modern Cases in English Law*, publicat a *Cambridge Legal Essays*, 1926, i de les notes preses de les conferències donades els dies 18 i 19 de juliol de 1957 per Raphael Powell, professor de Dret romà a la Universitat de Londres, dins el curs sobre *English Law and Jurisprudence*, organitzat pel *Department of Extra-Mural Studies* d'aquell centre docent.

ple en els casos: *Acton v. Blundell* (1843) 12 Mand. 324, en el qual el *Chief Justice Tindal* declarà que no solament era favorable a l'actor, sinó encara decisiva per al cas, l'opinió de Marcel recollida en el Digest sobre la sortida d'aigües pel predi veí (D. L. XXXIX t. III *De aqua et aquae pluviae arcendae*. 1). En *Dalton v. Angus* (1881) L. R. 6 App. Ca. 740, litigi promogut per la càrrega que havia fet el constructor d'un edifici a l'immoble del costat, foren invocades, també, les Pandectes (D. L. VIII t. V. 6, 8 *Si servitus vindicetur, vel ad alium pertinere negetur*).

En el cas de *Taylor v. Caldwell* (1863) 32. L. J., originat per l'incendi d'un pavelló destinat a espectacles que havia fet impossible el compliment d'un contracte atorgat al seu respecte, el jutge Blackburn va recórrer a la doctrina emanant dels preceptes del Digest sobre la certesa de l'objecte de les obligacions (D. L. XLV t. I *De verborum obligationibus* 22, 33). També es resolgué una qüestió relativa a l'error sobre la cosa, matèria del contracte en el plet *Kennedy v. Panama & C. Mail Co.* (1867) L. R. 2 Q. B. 580, invocant la doctrina del Digest (L. XVIII t. I *De contrahenda emptione*), i finalment fou aplicat, malgrat alguns parers contradictoris, el Dret romà en absència d'un precepte concret en el Dret propi, en una altra sentència emesa en qüestions contractuals: *Keighley, Maxsted & Co. v. Durant* (1900) Q. B. 629, que girava entorn de la subsegüent ratificació pel mandant d'un conveni estipulat per a persona no autoritzada (D. L. III t. IV, *De negotiis gestis*, 5, 11 i 12).

2. — *Quan ha calgut invocar el Dret estranger, segons els principis del Dret internacional privat anglès, pel fet de no posseir, una de les parts litigioses, la nacionalitat britànica* com s'ha esdevingut en els casos: *Bank of Africa Ltd. v. Cohen* (1909) 2 Ch. 129, en què hom discutia la legitimitat d'una hipoteca constituïda sobre una finca propietat d'una dona casada per a garantir un préstec contret pel marit. La garantia hipotecària fou estimada invàlida pel fet de no haver quedat provada, en els actes, la renúncia, per part de l'esposa, dels beneficis inherents al Senat consulte veleià (D. L. XVI, t. II, *Ad Senatus consultum velleianum*, C. L. IV T. XXIX id.) que prohibeix tota mena d'intercessió atorgada per la dona, i l'*Authentica Si qua mulier* (N. 134, c. 8), que declara nul·la la fiança feta per l'esposa a favor del marit, principis que foren rectament invocats, segons les normes del *Conflict of Laws* anglès, que remet, per als immobles — ací la finca hipotecada — al Dret del país on radiquen (en el cas que ens ocupa: el Transvaal, on regeix el *Roman-Dutch Law*, o Dret romano-holandès).

Un plet semblant també originat per una finca situada a l'Àfrica del Sud i en el qual fou esmentat el Senatconsulte veleià, i l'autèntica *Si qua mulier* fou el *Mackellar v. Bond* (1884) L. R. App. Ca. 715.

En un litigi més recent, que els juristes anglesos han denominat *The Metliss Case* (1957),⁹ promogut per Metliss, el tenidor d'unes obligacions emeses en lliures esterlines, l'any 1927, pel Banc Hipotecari de Grècia, amb la garantia de la Banca Nacional Hel·lènica, que havien vençut i no havien estat satisfetes, a conseqüència de la segona guerra mundial, la moratòria atorgada pel Govern grec i la posterior absorció del banc emissor de l'emprèstit per part de la Banca estatal, la qual, en ésser demandada pel tenidor, es negà al compliment de les obligacions contretes per l'entitat absorbida, però el tribunal d'apel·lació anglès determinà que el nou banc era — aplicant el concepte propi del Dret romà — el successor universal del Banc Hipotecari de Grècia i que, per tant, venia obligat al pagament del deute.

3. — *Quan la Cambra dels Lords ha fallat en última instància plets escocesos o quan el Judicial Committee of the Privy Council ha resolt, en cassació, litigis dels dominis i colònies que, com en el cas d'Escòcia, es regeixen per sistemes jurídics de base romanística: Ceylan, la província canadense de Québec, les illes de Malta, Maurici i Santa Llúcia i, anteriorment, la Unió Sud-africana.*

D'aquest grup de sentències, la més coneguda és, tal vegada, la *Cantiare San Rocco S. A. v. Clyde Shipbuilding and Engineering Co.* (1924) A. C. 226, emesa per la Cambra dels Lords en apel·lació d'un plet promogut per una societat italiana de construcció naval contra una d'escocesa, d'anàleg objecte, en reclamació de les quantitats lliurades a compte d'una comanda fet per la d'Itàlia i que havia estat rescindida en produir-se el conflicte 1914-1918. La decisió de l'alt tribunal anglès fou comentadíssima, ja que en determinar que l'empresa britànica havia de retornar a l'anònima *Cantiare San Rocco* les sumes rebudes (exceptuant les despeses originades per la preparació del contracte) en mèrit dels principis del Dret romà (D. L. XII, t. IV, *De conditione causa data causa non secuta*), discrepava del precedent establert per les sentències recaigudes en els denominats *casos de la Coronació* que s'originaren per la indisposició del rei Eduard VII el dia fixat per a la seva coronació, que obligà a la cancel·lació de la cavalcada prevista i féu, per tant, impossible de complir tots

9. Ens manca la referència exacta d'aquesta sentència.

els contractes que s'havien estipulat sobre el lloguer de cadires i de balcons des d'on hauria pogut presenciar el pas de la comitiva, i que constituïen la doctrina legal vigent en matèria de frustració contractual en virtut de la qual cada part havia de suportar en la mesura que li corresponia, els efectes de l'incompliment per causa de força major, de manera que si la Cambra dels Lords s'hagués atès al precedent, la societat italiana hauria perdut les sumes lliurades a compte. Gràcies al Dret romà s'operà, per tant, en aquest aspecte de la doctrina jurídica anglesa una important innovació que, anys més tard, la *House of Lords* confirmà en emetre la sentència *Fibrosa Spolka Akcyjna v. Fairbairn Lawson Combe Barbour Ltd.* (1943) A. C. 32,¹⁰ i que després el Parlament ha recollit en una reforma legislativa a la qual al·ludirem més endavant.

El *Judicial Committee of the Privy Council* tractà de qüestions relacionades amb els fideïcomisos en pronunciar-se definitivament en un plet originat a Malta *Strickland v. Strickland* (1908) A. C. 551, en dos més, provinents de l'Àfrica del Sud: *Galliers v. Rycroft* (1901) A. C. 130 i *Josef v. Mulder* (1903) A. C. 190, i en un altre, *Samaradiwakara v. De Saran* (1911) A. C. 753, iniciat a Ceylan, país on regeix també el *Roman-Dutch Law*.

En un cas primerament plantejat a la Unió Sud-africana, *Douglas v. Sander Co.* (1902) A. C., foren atorgats danys i perjudicis a l'actor en virtut dels mateixos principis que fonamentaven l'*actio doli* regulada en el Digest (L. IV, t. III, *De dolo malo*).

Acabarem aquesta relació de les sentències dimanant de plets començats en alguns territoris de la Mancomunitat britànica de nacions, de legislació de base romanística, y que han estat incorporades al cos del Dret vigent a Anglaterra, per les atribucions jurisdiccionals que exerceix el *Privy Council* sobre tals països, citant el plet que en els tractats jurídics moderns ja s'anomena el cas dels *Singapoore Oil Sotcks*,¹¹ que el *Judicial Committee* decidí el 1956. En produir-se la invasió japonesa de Malaia una societat que posseïa a Singapoore una quantitat considerable d'oli mineral, hagué d'abandonar els seus dipòsits, que foren confiscats per les forces d'ocupació, les quals disposaren de tal primera matèria a favor d'alguns comerciants, i aquests la sotmeteren a manipulacions diverses. A l'empresa

10. La frustració del contracte fou atribuïda, però, en el *Fibrosa case*, a la manca de *consideration*, element jurídic imprescindible per tal que una promesa esdevingui obligatòria i que pot ésser traduïda, amb una certa aproximació, per la nostra idea de "causa".

11. Ens manca també, per aquest cas, la referència exacta.

que havia tingut els *stocks*, li fou negat el dret a reivindicar-ne la propietat en virtut de les construccions doctrinals romanes sobre les *res nullius* el primer ocupant i l'especificació.

B) STATUTES.—Les principals lleis escrites en les quals han estat previstes solucions a situacions de fet, d'una manera semblant a les que ofereix el Dret romà són:

La *Law of Property Act* (1925) o codificació de tot el dret vigent en qüestions de *real property*, concepte que bastant aproximadament pot traduir-se pel de *propietat immobiliària*, regula dos drets sobre cosa aliena que tenen innegable afinitat amb dues institucions romanes: el *easements*, que corresponen més o menys a les servituds, i els *profits à prendre*, comparables a algunes modalitats de l'usdefruit com la que es constitueix sobre els boscos.

La *Legitimation Act*, 1926, introduí una gran innovació en el Dret anglès en admetre la possibilitat de la legitimació dels fills naturals pel subsegüent matrimoni dels pares, principi jurídic acceptat en tots els sistemes de formació romanística.

Les diverses disposicions dictades en matèria d'adopció (*Adoption of Children Acts* 1926, 1939, 1949 i 1950) han contribuït a aclimatar en el pensament legal anglès la idea inacceptable en el *Common Law* que el fill adoptiu esdevenia un membre de la família adoptant.¹²

La *Road Traffic Act* (1930), en la seva *Section 28*, que tracta de la conducció de vehicles sense autorització del propietari, fixa les penes aplicables en els casos, tan freqüents, de *joy-riding* o sia l'ús d'un automòbil per una persona que se n'apodera, no pas amb el propòsit de desposseir definitivament el seu propietari, sinó amb el d'utilitzar-lo per unes pòques hores pel simple goig de conduir-lo. En l'esmentada llei, els responsables d'una tal conducta són objecte d'un tractament penal més suau que el que procedeix en cas de cometre un robatori, diferència que permet que Buckland i McNair considerin el *joy-riding* comparable al *furtum usum* del Dret justinianeu.

La *Inheritance (Family Provision) Act* (1938), modificada per la *Intestates' Estates Act* (1952), insinua, vagament, la figura de la legítima, i sembla reconèixer l'existència d'uns hereus forçosos en permetre a "determinades persones que vivien a costa del testador, com els fills menors,

12. Vegeu l'estudi de L. Neville Brown, sobre l'adopció, en el núm. 2 de *Cuadernos de Derecho Anglo-Americano*, Barcelona.

l'esposa, els fills majors incapaços i les filles solteres, una modificació dels termes del testament, si aquest no conté una disposició hereditària *reasonable* a llur favor".¹³

La llei últimament esmentada, que regeix per a la successió no testamentària, també regula el que se'n diu *hotch-pot*, o sia la formació, per part dels individus cridats a una successió, d'una massa de béns constituïda per les liberalitats rebudes del causant, durant la seva vida, institució que té una semblança evident amb la *collatio* romana.

I per acabar aquest treball direm que la *Law Reform (Frustrated Contracts) Acts*, 1943, recull el canvi d'orientació que ha experimentat la doctrina legal respecte a l'incompliment dels contractes a partir del cas *Cantiare San Rocco* i, sobretot, del *Fibrosa case*, al qual hem al·ludit, i que accepta el *discharge by frustration* com una de les formes de compliment dels contractes, de la mateixa manera que els romans admeteren el *casus* com una causa d'incompliment.

13. J. Duncan DERRET, *Estudio comparativo de los derechos sucesorios español e inglés*, en el núm. 7-8 de *Cuadernos de Derecho Anglo-Americano*, Barcelona.